

W

m

o

werkplaatsen

Bulletin conferentie

16 oktober 2015

Bredere opdracht Wmo-werkplaatsen

De Wmo-werkplaatsen hebben de afgelopen zes jaar al veel bereikt. Zij ontwikkelen zich nu door naar regionale kennisnetwerken voor het sociale domein. Dat viel te beluisteren tijdens de Wmo-werkplaatsen conferentie op 16 oktober.

Het thema is *Transformeren doe je mét elkaar*. Het gaat vooral over de vraag: wat is de nieuwe rol van professionals en Wmo-werkplaatsen bij de transformatie? Het onderwerp leeft sterk, getuige de grote belangstelling voor de bijeenkomst in cursus- en vergadercentrum Domstad in Utrecht. Er zijn zo'n 240 mensen aanwezig. Zij komen vooral van hogescholen, werkveld, gemeenten en kennisinstututen. In dit bulletin leest u wat er tijdens de dag allemaal is besproken en gedaan.

Betere verbinding van kennis en beleid

In zijn openingswoord zegt dagvoorzitter Paul Vlaar, senior adviseur Vakmanschap bij Movisie, dat de transitie in het sociale domein wel achter de rug is. 'Het gaat nu om de transformatie. Hoe kunnen alle betrokken professionals, vrijwilligers, actieve burgers, gemeenten en instellingen in het beroepsonderwijs de Wmo waarmaken?' In de ochtend zijn er lezingen door Kim Putters, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau, en Raf Janssen, wethouder Sociaal domein van de gemeente Peel en Maas. Putters doet interessante observaties over de positie van de Wmo-werkplaatsen in het kennislandschap van het sociaal domein. Het sterke punt is volgens hem dat zij heel dicht bij de praktijk staan. 'De uitdaging is: hoe kunnen andere kennisinstellingen daarvan gebruik-

Kim Putters benadrukt het belang van de autonomie van de Wmo-werkplaatsen. 'Jullie zijn beter in staat om relevante kennisbronnen aan te boren en in te brengen dan ambtenaren en professionals. Dialoog is het sleutelwoord.'

maken? Laat kennis stromen!' Putters noemt vier uitdagingen voor de Wmo-werkplaatsen. Zo loopt veel beleid vast in de uitvoering. 'Wees een oliemannetje', raadt Putters aan. 'De Wmo-werkplaats kan zorgen voor een betere verbinding van kennis en beleid en de ervaringen van burgers inbrengen.'

Sparringpartner

Janssen krijgt regelmatig de lachers op de hand met een prikkelend betoog over wat gemeenten nodig hebben om hun sociale domein op een nieuwe leest te schoeien. Zijn boodschap is serieus: koester de lokale verschillen. Janssen vindt dat burgers veel ruimte voor eigen initiatieven moeten krijgen. 'Er is veel meer kennis en kunde buiten het gemeentehuis dan daarbinnen. Laat mensen zelf oplossingen bedenken.' Daarvoor zijn volgens Janssen ontkooid professionals nodig. Hij is blij met de Wmo-werkplaats als sparringpartner. 'Je moet al tijdens het proces een spiegel worden voorgehouden en niet pas na afloop.'

Dialooggesprek

Na deze lezingen zijn er twee rondes van in totaal veertien workshops. Wmo-werkplaatsen belichten hun ervaringen met uiteenlopende thema's als innoveren 'on the job', transformeren in het onderwijs en de reflexieve professional. Vervolgens is er plenair een dialooggesprek waaraan vertegenwoordigers van zes Wmo-werkplaatsen meedoen. Zij laten hun licht schijnen over de verhouding tussen professional en burger in het kader van de transformatie.

Inhoudelijke verbreding

De conferentie wordt afgesloten met een lezing van Theo Roes, voorzitter van het landelijk overleg Wmo-werkplaatsen. Hij is trots op de resultaten die de samenwerkingsverbanden sinds 2009 met relatief bescheiden middelen hebben geboekt. Het ministerie van VWS blijft de Wmo-werkplaatsen in ieder geval de komende drie jaar financieel ondersteunen, meldt Roes. 'Het devies is: doorontwikkeling van de Wmo-werkplaats. Het eindplaatje dat wij voor ogen hebben, is een regionaal kennisnetwerk voor het sociale domein. Dat vraagt om een inhoudelijke verbreding. We zoeken de verbinding met de werkvelden jeugd, zorg en participatie.'

KIM PUTTERS:

‘Laat kennis stromen’

Maak van variëteit uw kracht. En wees een oliemannetje. Dat raadt Kim Putters de Wmo-werkplaatsen aan tijdens zijn presentatie *De Staat van de Wmo-werkplaats*. De directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) vertelt dat in het Sociaal en Cultureel Rapport uit 2014 zes groepen in de samenleving worden onderscheiden: gevestigde bovenlaag, jongere kansrijken, werkende middengroep, comfortabel gepensioneerden, onzekere werkenden en achterblijvers. Het overheidsbeleid richt zich volgens Putters vooral op deze laatste twee groepen die samen circa 29 procent van de bevolking uitmaken. ‘Bij hen neemt de stapeling van problemen toe.’ Putters noemt als het sterke punt van de Wmo-werkplaatsen in het kennislandschap van het sociaal domein dat zij heel dicht bij de praktijk staan. ‘Hoe kunnen andere kennisinstellingen zoals het SCP daarvan gebruikmaken? Dat zie ik als jullie uitdaging. Laat kennis stromen!’

Vier uitdagingen

Putters schetst een aantal dilemma’s voor de Wmo-werkplaats. Zoals de overdreven focus op effectiviteit van beleid. ‘De overheid wil vooraf een bewezen effect zien, maar dat is erg lastig in de sociale context. Beweeg daarom niet te snel mee met de vraag naar effectiviteit. Maak wel correlaties zichtbaar.’ Putters benadrukt het belang van de autonomie van de Wmo-werkplaats. ‘Jullie zijn beter in staat om relevante kennisbronnen aan te boren en in te brengen dan ambtenaren en professionals. Dialoog is het sleutelwoord.’

Volgens Putters zijn er vier uitdagingen voor de Wmo-werkplaats. Allereerst de kwaliteit van zorg versus kwaliteit van leven. ‘Wat is collectief, wat individueel? De samenleving verwacht veel van beleidsmakers en professionals. Je kunt echter niet alles op hun bordje leggen. Maak dit als Wmo-werkplaats goed zichtbaar in kennis.’ Een andere uitdaging is praktijkvariatie versus uniformerende regels. ‘Uniforme regels van bovenaf kunnen in de praktijk tot ongewenste situaties leiden. Zoek variëteit en maak hiervan uw kracht.’ Putters wijst er ook op dat veel beleid in de uitvoering vastloopt. ‘De Wmo-werkplaats kan zorgen voor een betere verbinding van kennis en beleid en de ervaringen van burgers inbrengen.’ Tot slot noemt Putters als vierde uitdaging: ‘Zit u in de werkplaats aan het stuur of wordt u gestuurd? Mijn wens is dat u meer kunt sturen.’

RAF JANSSEN:

‘Koester lokale verschillen’

‘Er is veel meer kennis en kunde buiten het gemeentehuis dan daarbinnen. Laat mensen zelf oplossingen bedenken.’ Raf Janssen, wethouder Sociaal domein van de gemeente Peel en Maas, houdt een warm pleidooi voor lokale verschillen. ‘We moeten deze koesteren.’ Hij gaat in op de vraag: wat hebben gemeenten nodig om hun sociale domein op een nieuwe leest te schoeien? Zijn verhaal heeft de intrigerende titel *Transformeren in twijfel pas met zwaluwen en mussen*. De zwaluwen staan voor een nieuwe tijdgeest van gemeenschappen en coöperatie, vertelt Janssen. Hij krijgt de zaal aan het lachen met de uitspraak: ‘Jullie zijn de mussen. Want jullie zijn bezig met de praktijk van alledag.’ Janssen wijst erop dat burgers cocreanten zijn. ‘Zouden ze buiten ook weten dat we aan het transformeren zijn? Bewoners gaan daar op een speelse manier mee om. Zij zijn veranderaars uit noodzaak, bijvoorbeeld als ze zelf hun dorpsaccommodaties runnen.’

Ontkooide professionals

Bij transformatie gaat het volgens Janssen om een koppeling van anders denken en anders doen. Hij vertelt hoe het er in de praktijk van zijn gemeente aan toe gaat. ‘Wij zijn eind jaren negentig al begonnen met wat nu de participatiesamenleving heet. Het dorpsoverleg krijgt de ruimte bij de dorpsontwikkeling en de professionals staan in dienst hiervan. Daarvoor zijn ontkooide professionals nodig die niet worden gedictieerd door hun managers.’ Hij noemt drie eigenschappen van de ontkooide professional: vasthoudende mogelijkhedenzin, positieve scepsis en zelfverzekerde twijfel. Instrumentaliseer burgerinitiatieven niet, voegt Janssen eraan toe. ‘Dat is een grote valkuil waar ik zelf ook nog geregeld intuïtief.’

Nieuwe soep

Janssen krijgt de vraag of hij niet een soort utopie schetst. ‘De utopie wordt steeds meer werkelijkheid, maar anders dan je zelf denkt. Geef mensen de ruimte. Laat hen in hun eigen sop gaarkoken en er komt vanzelf nieuwe soep uit.’ Janssen is blij met de inbreng van de Wmo-werkplaats bij de initiatieven in Peel en Maas. ‘Wij hebben de Wmo-werkplaats nodig om te sparren over ideeën en praktijk. Je moet tijdens het proces een spiegel worden voorgehouden en niet pas na afloop.’

Meer weten?

Lees de presentaties van [Kim Putters](#), [Raf Janssen](#) en [Theo Roes](#) op de site van Wmo-werkplaatsen.

THEO ROES:

‘Naar een werkplaats sociaal domein’

De Wmo-werkplaatsen ontwikkelen zich door naar regionale kennisnetwerken voor het sociale domein. Hiervoor is een verbinding met andere werkvelden nodig. Dat vertelt Theo Roes, voorzitter van het landelijk overleg Wmo-werkplaatsen, in zijn lezing waarmee hij de conferentie afsluit.

De Wmo-werkplaatsen zijn sinds 2009 actief. Roes is trots op de resultaten die zijn geboekt. ‘Wij hebben met relatief bescheiden middelen behoorlijk wat bereikt.’ Hogescholen, gemeenten en welzijns-

en zorginstellingen zijn gemeenschappelijke eigenaren van de Wmo-werkplaatsen, benadrukt Roes. ‘Zij hebben een gelijkwaardige inbreng.’ Hij vindt het een interessante ontwikkeling dat ook steeds meer burgerinitiatieven en cliëntorganisaties meedoen. ‘De deelname van vrijwilligers en ervaringsdeskundigen is heel belangrijk. Ook zijn veel docenten en onderzoekers erbij betrokken. De Wmo-werkplaatsen worden sterk door de praktijk gestuurd.’ Roes benadrukt het dynamische karakter van de samenwerking. ‘Resultaten worden steeds teruggekoppeld om nog betere resultaten te krijgen.’

Inhoudelijke verbreding

Het ministerie van VWS blijft de Wmo-werkplaatsen in ieder geval de komende drie jaar financieel ondersteunen, meldt Roes. Er breekt een nieuwe fase aan. ‘Het devies is nu: doorontwikkeling van de Wmo-werkplaatsen. Het eindplaatje dat we voor ogen hebben, zijn regionale kennisnetwerken voor het sociale domein. Dat vraagt om een inhoudelijke verbreding. We zoeken de verbinding met de werkvelden jeugd, zorg en participatie.’

Regionale kennisagenda

Roes heeft het over een groeimodel, waarbij steeds meer gemeenten en instellingen zich aansluiten. Hij is voorstander van een breed gedragen regionale kennisagenda. ‘Dat is niet de agenda van het gemeentehuis, maar van de samenleving in een bepaald gebied.’ Roes constateert dat de doorontwikkeling van de Wmo-werkplaatsen al in gang is gezet. ‘Tot mijn vreugde loopt dit behoorlijk goed. Gemeenten en instellingen werken nu al aan een regionale kennisagenda.’ Roes oppert tot slot een nieuwe naam voor Wmo-werkplaats. ‘Regionaal kennisnetwerk voor het sociale domein is erg lang. Werkplaats sociaal domein vind ik een betere naam.’

De kunst van het laten...

Alles wat je doet voor mij, zonder mij, doe je tegen mij! Met deze scherpe uitspraak van Ghandi wordt het eerste dialooggesprek ingeleid. Onder leiding van Carolien de Jong, procesbegeleider bij Wmo-werkplaats Amsterdam, laten vertegenwoordigers van drie Wmo-werkplaatsen kort hun licht schijnen over de vraag: hoe hoor je de burger zonder voor hem te spreken en te denken? ‘Houd rekening met de diversiteit van beelden die mensen zelf aanbrengen’, zegt Erik Jansen (Nijmegen). ‘Idealiter doe je dat door mensen op voorhand erbij te betrekken.’ Volgens Lilian Linders (Noord-Brabant Fontys) komt veel beleidstaal via professionals terecht bij burgers en vrijwilligers. ‘Daarmee gooi je het kind met het badwater weg. Het gaat om de kunst van het laten.’ Waarna Marianne Potting (Zuyd) zegt: ‘Wij hebben er heel duidelijk voor gekozen dat alle partijen even hard kantelen. Je kunt niet denken dat alleen burgers dingen anders moeten doen.’

Daarna buigt een nieuw gezelschap zich over de vraag van de tweede dialoog: worden burgers en professionals coproducten en verbetert dat de kwaliteit van het leven? Martin Stam (Amsterdam) breekt een lans voor ‘slow social work’. ‘Wijkteams kenmerken zich door gulzigheid. Ze willen zaken snel oplossen.’ Dat werkt volgens Stam niet bij complexe

Carolien de Jong, Lilian Linders, Marianne Potting en Erik Jansen tijdens het eerste dialooggesprek. ‘Wij hebben heel duidelijk ervoor gekozen dat alle partijen even hard kantelen.’

problematiek. ‘Leer van de herstelbenadering die werkt bij heel kwetsbare groepen als daklozen.’ Lineke Verkooijen (Flevoland) heeft het over een uitnodiging tot invloed. ‘Ons vertrekpunt is dat iemand zelf de regie over zijn leven heeft. De vraag is dan: hoe zorg je er als professional voor dat je wordt uitgenodigd om invloed op zijn handelen te kunnen hebben? Wat zou je daarvoor anders moeten doen?’ Soms hoeft een professional geen coproduct te zijn, stelt Suzan van der Pas (Den Haag en Leiden). ‘Wel zijn er ondernemende professionals nodig. Zij zien dat iemand kwetsbaar is en leggen op afstand verbindingen.’

Waaier aan onderwerpen in workshops

T-shaped professionals, lokale aanpak van eenzaamheid en herstelondersteuning in de wijk. Het is slechts een greep uit de onderwerpen die aan bod komen tijdens de twee rondes van in totaal veertien workshops. Hierin staat niet alleen kennisoverdracht van praktijkinnovaties en onderzoek centraal, maar ook het actief werken aan de hand van opdrachten of casuïstiek. Ingrid Verbeek (Twente) en Peggy Duckers (Zuyd) behandelen de actualisatie van het curriculum van

de hbo-opleiding Social Work. Hun hogescholen zijn al bezig met het verwerken van de transformatie in het onderwijs. 'Wij willen studenten als oliemannetje afleveren', lichten de twee toe. 'Daarvoor is bij de hogeschool heel veel nodig, te beginnen bij de docenten.' Een andere workshop gaat over innoveren 'on the job'. Jean Pierre Wilken (Utrecht) belicht het fenomeen van de ontwikkelwerkplaats. 'Je kunt het zien als een vrijplaats om vernieuwingen uit te proberen. Een open houding is erg belangrijk. Doe er vanuit de eigen motivatie aan mee, anders werkt het niet.' Het erbij krijgen van burgers is lastig, maar wel essentieel, voegt Wilken eraan toe.

Erik Jansen (Nijmegen) en Cindy Caanen (Zuyd) geven een workshop over werken in sociale wijkteams. Jansen presenteert de capability benadering. Volgens hem richten instrumenten als de Zelfredzaamheid-Matrix zich op symptomen. 'Zo'n instrument gaat over hoe iemand functioneert. Maar het is juist belangrijk om te weten hoe iemand tot dat functioneren is gekomen. De leefwereld moet centraal staan.' De capability approach biedt een integrale, mensgerichte manier van denken, aldus Jansen. 'Capabilities zijn vrijheden of waardevolle mogelijkheden. Heel kort door de bocht: het vergroten van de handelingsvrijheid is het vergroten van welzijn.' Daarbij past een andere manier van werken, haakt Caanen in. 'Stel je als lid van het wijkteam op als een reflexieve professional. Het gaat om vragen als: welke reële mogelijkheden heeft iemand in zijn leven gehad?'

Jolanda Kroes (rechts), docent aan de Hanzehogeschool Groningen, overhandigt het eerste exemplaar van *Eenzaam ben je niet alleen* aan Marja Valkestijn van het Nederlands Jeugdinstituut. 'In het boek presenteren we een gefaseerde benadering van begin tot eind', zegt Kroes. 'Ook onderscheiden we verschillende soorten van eenzaamheid. De meeste mensen realiseren zich bijvoorbeeld niet dat er ook heel wat eenzame jongeren zijn.' Tijdens de conferentie zijn nog drie andere nieuwe uitgaven van Wmo-werkplaatsen gepresenteerd: *Leren transformeren* (over actiegerichte en innovatieve leervormen), *Levende sociale professionals* (zeven beloftevolle praktijken) en *Stilstaan om vooruit te komen* (casussen uit de praktijk van social work). U kunt deze publicaties downloaden of bestellen via de website van de [Wmo-werkplaatsen](#).

De conferentie is georganiseerd door de Wmo-werkplaatsen, met ondersteuning van het landelijke kennisinstituut Movisie.

De Wmo-werkplaatsen zijn in 2009 in het leven geroepen om nieuwe werkvormen voor zorg en welzijn te zoeken, te ontwikkelen en uit te voeren. De resultaten worden beschikbaar gesteld aan gemeenten, organisaties in de zorg- en welzijnssector en andere belanghebbenden.

TEKST Hans Klip Tekstproducties

OPMAAK mw:ontwerp, nijmegen

FOTOGRAFIE Pet van de Luijtgarden

PRODUCTIEBEGELEIDING Thea Meinema en Noëlle van Wijgerden (Movisie)

UITGAVE Oktober 2015

